

STRESZCZENIE

Alternatywne formy rodziny we współczesnej polszczyźnie

słowa klucze: rodzina, alternatywne formy rodziny, wartościowanie w języku, prasa

Założeniem rozprawy jest przedstawienie wartościowania obrazu rodziny i jej alternatywnych form, które odbiera czytelnik najpopularniejszych pism prasy kobiecej oraz polskich tygodników opinii.

Rodzina jest w społeczeństwie polskim uważana za jedną z najwyższych wartości. Głębokie przemiany rzeczywistości ponowoczesnej doprowadziły do tego, że obok jej tradycyjnego modelu, mamy do czynienia z wieloma alternatywnymi formami, takimi jak: *monoparentalność*, *kohabitacja*, *małżeństwa LAT*, *rodzina zrekonstruowana*, *single*, jak również *rodziny homoseksualne*.

Rozprawa ma na celu ukazanie językowych sposobów wartościowania pojęcia rodziny i jej alternatywnych form w polskiej prasie. Współczesne media nie tylko dostarczają informacji i komentują wydarzenia, ale również w istotny sposób kreują rzeczywistość, wartościują wiadomości i dokonują ich selekcji. Wpływają tym samym na odbiorców, mogą modelować ich postawy wobec wartości i życia, zachowania oraz języka. Język jest niezwykle ważny, ponieważ, jak pisze Jerzy Bartmiński, jest *narzędziem wartościowania*, *nosicielem wartości i informuje o wartościach* (Bartmiński 2003: 64-65).

Rozprawa składa się z dwóch głównych części: teoretycznej oraz badawczej. Część teoretyczna złożona jest z trzech rozdziałów. Opisuje historyczne przemiany modelu rodziny w epoce preindustrialnej, industrialnej i postindustrialnej. Przewiduje ogólną charakterystykę alternatywnych formy rodziny – kohabitacji, samotności z wyboru (*single*), monoparentalności, związków homoseksualnych, rodzin wizytowych, grona przyjaciół oraz małżeństw bezdzietnych z wyboru. Prezentuje definicje słownikowe leksemu *rodzina* w ujęciu chronologicznym, a także badania nad stereotypem *rodziny*, przeprowadzone przez Iwonę Bielińską-Gardziel w rozprawie doktorskiej *Stereotyp rodziny we współczesnej polszczyźnie*. Podejmuje teoretyczne zagadnienia wartości i wartościowania (ujęcie filozoficzne, psychologiczne, pedagogiczne, socjologiczne i językoznawcze) oraz opis edukacyjnej roli mediów.

Część badawcza rozprawy, obejmująca rozdział ostatni, przedstawia badania zawartości prasy przeprowadzone pod kątem leksykalnych sposobów ich wartościowania. Materiałem badawczym było 306 numerów następujących pozycji prasowych – *Skarb* (12), *Twój Styl* (12), *Viva* (24), *Gość Niedzielny* (52), *Polityka* (52), *Newsweek Polska* (50), *Sieci* (52) i *Do Rzeczy* (52). Z wydań tych wybrano 65 artykułów, z których wyłonił się różnorodny obraz *singli, samotnych rodziców, rodzin patchworkowych, związków typu LAT, kohabitacyjnych oraz homoseksualnych*. Wnioski oraz postulaty badawcze z nimi związane umieszczone są w zakończeniu rozprawy. Stanowi ono podsumowanie rozważań omawianych w całości pracy.

Przedstawione w rozprawie sposoby wartościowania rodziny i jej alternatywnych form w najbardziej poczytnej prasie kobiecej i najpopularniejszych tygodnikach opinii pozwoliły stworzyć ich obraz, odbierany przez polskiego czytelnika. Niniejsza rozprawa wpisuje się tym samym w lingwistyczny nurt badań nad językiem prasy, a także szeroko pojętych badań socjologicznych dotyczących rodziny i jej przemian.

SUMMARY

Alternative forms of family in the contemporary polish language

key words: family, alternative forms of family, evaluation in a language, the press

The dissertation's assumption is to present the evaluation of the image of family and its alternative forms, which are received by the readers of the most popular women's press and polish weekly magazines.

In the polish society, family is recognised as one of the supreme values. Deep changes of the post-modern reality has resulted in the existence of many alternative forms of family, such as: *single-parent family, cohabitation, LAT marriages, stepfamily, singles* as well as *homosexual families*.

The aim of the dissertation is to present the linguistic ways of the evaluation of the term "family" and its alternative forms in the polish press. The contemporary media not only provide information and comment events, but also significantly create reality, evaluate news and select them. Thereby, they influence the receivers and can mould their attitude towards values, life, behaviour and language. The language is extremely important, because, according to Bartmiński, it is "*the tool of the evaluation, the carrier of the values and it informs about the values*" (Bartmiński, 2003; 64-65).

The dissertation consists of two main parts: theoretical and the research. The theoretical one is divided into three chapters. It describes the historical changes of the model of family in the pre-industrial, industrial and post-industrial period. It shows the general characteristics of the alternative forms of family – cohabitation, single life by choice, single-parent family, homosexual couples, LAT relationships, circles of friends and marriages childless by choice. Also, it presents the lexicographical definitions of the lexeme *family* in the chronological order and the study on the stereotype of family by Iwona Bielińska-Gardziel in her doctoral dissertation *The stereotype of family in the contemporary polish language*.

Finally, it engages theoretical issues of the evaluation and values (in terms of philosophy, psychology, pedagogy, sociology and linguistics) and the description of the media's educational role.

The research part, which is simultaneously the last part of the dissertation, presents the study on the content of the press, carried in terms of lexical ways of its evaluation. The research materials were 306 copies of the following press items: *Skarb* (12), *Twój Styl* (12), *Viva* (24), *Gość Niedzielny* (52), *Polityka* (52), *Newsweek Polska* (50), *Sieci* (52) and *Do Rzeczy* (52). From these copies 65 articles were chosen. From the chosen articles emerged the diverse image of *singles*, *single-parent families*, *patchwork families*, *LAT relationships*, *cohabitations* and *homosexual couples*. Conclusion and relevant research postulates are placed at the end of the dissertation, which constitutes the summary of the consideration discussed in the work.

Presented ways of the evaluation of family and its alternative forms in the most popular women's press and polish weekly magazines, let us to create the image of them, which is received by the polish reader. The present dissertation thereby fits in the linguistic strand of the study on the press language and broadly defined sociological study concerning family and its transitions.